

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

TUTKE-ohjausryhmän esitykset ammatillisen tutkintojärjestelmän kehittämiseksi

Esityksistä annetut lausunnot

Ohjausryhmän kokous 10.6.2010

Lausuntokierros 12/2010 – 3/2011: yleistä

- Lausuntoja annettiin yhteensä 82, ja ne jakautuivat seuraavasti
 - muut ministeriöt (3)
 - julkishallinnon organisaatiot (1)
 - työelämän järjestöt (18)
 - ammatillisen koulutuksen toimijoiden järjestöt (9)
 - tutkintotoimikunnat (30)
 - koulutustoimikunnat (17)
 - muut tahot (4)
- Esityksiä kannatettiin varsin yksimielisesti, antavat hyvän pohjan tutkintojärjestelmän kehittämiseksi.
- Hanketta pidettiin hyvänä ja esityksiä perusteltuina, kannatettavina ja oikeansuuntaisina.
- Kritiikkiä siitä, että rahoitusta ei ole selvitetty eikä kuvattu riittävästi.
- Huolta kannettiin henkilö-, osaamis-, aika- ja rahoitusresurssien riittävydestä (5 tahoja).
- Kaikki lausunnon antajat eivät ottaneet kantaa kaikkiin ohjausryhmän esityksiin.

Keskeiset kehittämishaasteet

1. tutkintorakenteen ja tutkintojen työelämävastavuus ja kyky reagoida muutoksiin
2. tutkintojärjestelmän kokonaisuus ja tutkintorakenteen selkeys
3. tutkintojen kokonaisuus
4. tutkintorakenteen ja tutkintojen joustavuus

Tutkintorakenteen ja tutkintojen työelämävastaavuus (1)

Ohjausryhmän esitykset

- Tiivis yhteistyö työelämän toimijoiden ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa välttämätöntä
- Tutkintorakenteeseen kuuluvat tutkintotyypit, tutkinnot ja tutkinnon osat vastaavat keskeisiin työelämän osaamistarpeisiin siten, että tutkintojen tuottama/edellyttämä osaaminen on laajasti hyödynnettävissä useammassa kuin yhdessä työpaikassa.

Lausunnot

- Tiivistä yhteistyötä kannatettiin yksimielisesti (38 mainintaa).
- Esiin nostettiin koulutus- ja tutkintotoimikuntien keskeinen rooli tutkintorakenteen ja tutkintojen kehittämisessä (11 tahoja).
- Korostettiin, että tutkintojärjestelmän kehittämisen tulee tapahtua työelämän ja opiskelijoiden / tutkinnon suorittajien tarpeista, ei hallinnon tarpeista.
- Tutkintojen laajaa hyödynnettävyyttä kannatettiin yksimielisesti, silloin kun asiaan otettiin kantaa (38 tahoja).
- Laaja-alaisen ja erityisen osaamisen joustavaa yhdistämistä toivotaan.

Tutkintorakenteen ja tutkintojen työelämävastaavuus (2)

Ohjausryhmän esitykset

- Kolme tutkintotyyppiä (ammattilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot)
 - Tutkintotyypit yhteiset kaikilla aloilla, mutta kaikilla aloilla ei tarvitse olla kaikkien tutkintotyyppien tutkintoja
 - Jatkumoiden suunnittelun lähtökohtana alan työelämän tarpeet

Lausunnot

- Kolmea tutkintotyyppiä kannatettiin lähes poikkeuksetta (51/52 tahoja), samoin muita tutkintotyyppisiin liittyviä esityksiä.
- Eri tutkintotyyppien välisten erojen toivottiin olevan nykyistä selkeämmät (16 tahoja).
- Jatkumojen arvioitava tutkintojen uudistamisen yhteydessä työelämän näkökulmasta (ei pakotettuja jatkumojia, vaan alan tarpeista lähteviä syventäviä ja monipuolistavia jatkumojia).

Tutkintorakenteen ja tutkintojen työelämävastaavuus (3)

Ohjausryhmän esitykset

- OKM selvittää mahdollisuudet ja tarpeen kehittää nykyistä koulutus- ja opintoalaluokittelua klusteriajattelun suuntaan kaikilla koulutusasteilla.
- Ammatillisen koulutuksen laadullisia osaamistarpeita ennakoidea ja tutkintorakennetta ja siihen kuuluvia tutkintoja kehitettäessä hyödynnetään jo nyt klusteriajattelua koulutus- ja opintoalaluokittelun rinnalla.
 - Ehdotus klustereiksi: 1) luonnonvara ja ympäristö, 2) rakennettu ympäristö, 3) logistiikka, 4) teollisuus, 5) tieto ja viestintä, 6) kulttuuri, 7) hyvinvointi, 8) kauppa ja rahoitus ja 9) matkailu ja ravitseminen.
 - Kehittämistyössä tulee huomioida myös klustereiden väliset kytkennät.

Lausunnot

- Klusteriajattelun suhteen näkemykset jakautuvat seuraavasti: 24 tahoa kannattaa siirtymistä klusteriluokitteluun, 10 säilyttäisi nykyisen koulutus- ja opintoalaluokittelun, 9 tukee ajatusta jatkoselvittelystä, 1 kannattaa luokittelua kulloisenkin tarpeen mukaan, 7 ei ota suoraan kantaa.
- Klusterijaosta toivotaan vielä käytävän keskustelua. Työelämän näkökulmaa ja sen huomioimista korostettiin.

Tutkintorakenteen ja tutkintojen reagointikyky (1)

Ohjausryhmän esitykset

- Tutkintojen perusteet perustuvat työelämässä tarvittavaan osaamiseen ja **koostuvat** työelämän työ- ja toimintakokonaisuuksiin pohjautuvista **tutkinnon osista** (mahdollisuus reagoida herkemmin muutoksiin).
- Tutkintojen ja tutkintorakenteen uudistamistarvetta arvioidaan vuosittain.

Lausunnot

- Joustavuutta ja reagointiherkkyttä tarvitaan lausunnon antajien mielestä lisää.
- Tutkintojen rakentumista työelämän työ- ja toimintakokonaisuuksiin perustuvista osista kannatettiin yksimielisesti. Sen katsottiin mahdollistavan joustavuuden. (39 taho)
- Vuosittaista tarkastelua kannatettiin (6 taho otti kantaa), mutta epäiltiin, pystytäänkö uudistamistarpeen arviointi käytännössä tekemään niin usein. Lisäksi epäselväksi jää, miten uudistamistarve käytännössä arvioidaan.
- Työelämästä tulleita aloitteita/palautteita pidettiin lähtökohtina uudistamiselle. Uudistamistarpeen arviointi ei saa olla virkamiesjohtoista/-lähtöistä.

Tutkintorakenteen ja tutkintojen reagointikyky (2)

Ohjausryhmän esitykset

- Työelämän uudet tai muuttuneet osaamistarpeet otetaan huomioon ensisijaisesti tutkinnon perusteita uudistamalla ja, jos perusteiden uudistaminen ei riitä, tutkintorakennetta uudistamalla.
- Ohjausryhmä pitää tärkeänä, että OPH:lla on AKKU-johtoryhmän toimenpide-ehdotusten mukaisesti riittävät henkilöstöresurssit ja riittävä rahoitus ammatillisten tutkintojen kehittämiseen ja systemaattiseen päivittämiseen eri toimialojen muutostarpeiden mukaisesti.

Lausunnot

- Muodostumissääntöjen, tutkintojen osien ja tutkintojen perusteiden uudistamiseen ensisijaisesti pohjaavaa uudistamista pidettiin hyvänä (8 taho), jos asiaan otettiin kantaa.
- Varmistettava kuitenkin, että ammattialan perusosaaminen on turvattu/säilyy.
- OPH:n resurssit varmistettava, ettei uudistustyö hidastu puuttuvien resurssien vuoksi.

Tutkintojärjestelmän kokonaisuus (1)

Ohjausryhmän esitykset

- OKM päättää tutkintorakenteesta ja siihen kuuluvista tutkinnoista yhtenä kokonaisuutena: asetus ammatillista perustutkinnoista ja asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetusta tutkintorakenteesta kootaan samaan asetukseen.
- Tutkintorakennetta uudistettaessa tutkintotyyppinä, tutkintoja ja niiden suhdetta toisiinsa tarkastellaan alakohtaisena kokonaisuutena.

Lausunnot

- Yhtä tutkintorakenneasetusta kannatettiin (26 tahoa otti kantaa ja kannatti), samoin tutkintojen kokonaisvaltaista tarkastelua (18 tahoa).

Tutkintojärjestelmän kokonaisuus (2)

Ohjausryhmän esitykset

- Tutkintorakenteeseen kuuluvat tutkinnot ovat ensisijaisesti laajoja ammattialakohtaisia tai useamman ammattialan kattavia kokonaisuuksia.
 - OKM ja OPH selvittävät yhteistyössä työelämän toimijoiden ja koulutustoimikuntajärjestelmän kanssa, mitä yksittäisiä tutkintoja ja/tai koulutusohjelmia/osaamisaloja on mahdollista yhdistää laajemmiksi kokonaisuuksiksi.
 - Tutkintorakenteeseen voidaan tarvittaessa lisätä tutkinnon osia tai tutkintoja, jotka tuottavat/edellyttävät osaamista jollekin erikoistumisalueelle.

Lausunnot

- Tutkintojen ja/tai koulutusohjelmien/osaamisalojen yhdistämiseen laajemmiksi kokonaisuuksiksi ei otettu juurikaan kantaa. Kantaa ottaneet kannattivat varovaisesti tutkintojen määrän vähentämistä, kunhan työelämää kuunnellaan riittävästi.
- Parissa lausunnossa todettiin, ettei kaikkiin työelämän tarpeisiin ole mielekästä rakentaa tutkintoja tai tutkinnon osia.

Tutkintojärjestelmän kokonaisuus (3)

Ohjausryhmän esitykset

- Tutkintorakenneasetuksia koottaessa
 - OKM yhtenäistää yhteistyössä OPH:n ja työelämän toimijoiden kanssa tutkintojen ja koulutusohjelmien/osaamisalojen nimet niin, että ne viittaavat ensisijaisesti alaan tai toimintoon.
 - Muodostetaan tutkintonimikkeet pääsääntöisesti kaikkiin tutkintotyyppeihin.

Lausunnot

- Tutkintojen nimien yhtenäistämistä alaan tai toimintoon viittaaviksi kannatettiin (23 tahoja). Tosin parin lausunnon mukaan nimet ovat vakiintuneita, joten niiden muuttaminen ainakin ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osalta nähtiin tarpeettomaksi. Yksi taho kannatti ammatin nimeä tutkintonimikkeeksi.
- Tutkintonimikkeitä toivottiin käyttöön (18 tahoja), tosin muutamassa lausunnossa tuotiin esiin, että nimikkeet eivät ole kaikissa tutkinnoissa mahdollisia.
- Tarkentavia lyhenteitä (pk, at, eat) pidettiin tärkeinä, sillä ne selkiyttävät järjestelmää ja lisäävät tutkinnon arvostusta.
- Varmistettava tutkintonimikkeiden asema eri alojen kelpoisuussäännöksissä (5 tahoja kantoi huolta tästä).

Tutkintorakenteen selkeys (1)

Ohjausryhmän esitykset

- OKM määrittelee yhteistyössä OPH:n ja työelämän toimijoiden sekä muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien kanssa kunkin tutkintotyypin tutkinnoille tarkemmat kriteerit.
- Kriteerien määrittelyssä hyödynnetään NQF:n tasokuvauksia ja ECVET-pisteitä.
- Kriteerien pohjalta OKM tarkistaa tutkintotyyppien määrittelyä säädöksissä ja tutkintojen sijoittumista tutkintotyyppeihin.

Lausunnot

- Kriteerien määrittelyä pidettiin kaikissa asiaan kantaa ottaneissa lausunnoissa tarpeellisena/välttämättömänä (13 taho).
- Määrittely tehtävä yhteistyössä hyödyntäen NQF:ää ja ECVET:ä.
- Muutama lausunto koski ammatillisten tutkintojen sijoittelua NQF-tasolle (3 taho). Kantaa otettiin lähinnä poikkeaviin sijoitteluihin.

Tutkintorakenteen selkeys (2)

Ohjausryhmän näkemykset

- Ohjausryhmän näkemyksen mukaan
 - Tutkintojärjestelmän kehittämisessä on hyvä ottaa tutkintorakenteeseen kuuluvien tutkintojen ohella huomioon ammatillisten tutkintojen rajapinnat perusopetukseen (esim. ammattistartti) ja korkeakoulututkintoihin (esim. työnohtokoulutuskokeilut) päin.
 - Erilaisten valmistavien ja valmentavien koulutusten vaativuustaso on hyvä määritellä sijoittamalla valmistavat ja valmentavat koulutukset tutkintojen ja muun osaamisen viitekehykseen mahdollisimman pian viitekehyksen laajentamistyön yhteydessä.

Lausunnot

- Muutamassa lausunnossa (3 – 4 tahoa) toivottiin koulutusjärjestelmän tarkastelua kokonaisuutena ja koko tutkintojärjestelmän kehittämistä, ei irrallista ammatillisten tutkintojen kehittämistä.
- Parissa lausunnossa tuotiin esiin rajapintojen ja niiden tarkastelun tärkeys (rajapinnat perusopetukseen ja korkeakoulutukseen).
- Viitekehyksen laajentamiseen ei otettu kantaa.

Ammatillisten tutkintojen alakohtainen kokonaisuus (1)

Ohjausryhmän esitykset

- Saman alan tutkintotyypit ja niiden osat muodostavat yhden yhteisen tutkinnon osien kokonaisuuden.
- Tutkintojen muodostumissääntöjen kautta
 - määritellään kunkin tutkintotyypin ja tutkinnon vaatimat suoritukset
 - turvataan eri aloilla ja ammateissa vaadittava vahva ammattiosaaminen määrittelemällä selkeästi tutkinnon suorittamiseksi pakolliset osat.

Lausunnot

- Saman alan tutkintojen muodostamaa kokonaisuutta kannatettiin varsin yleisesti (13 tahoa otti kantaa ja kannatti).
- Kokonaisuuksia muodostettaessa edellytettiin, että todellinen ammattirakenne, erityispätevyudet, kelpoisuusehdot ja ammatinharjoittamissäännökset otetaan huomioon (5 tahoa).
- Lausunnoissa korostettiin, että muodostumissäännöillä on turvattava työelämän edellyttämä vahva ammattiosaaminen.
- Ennakointityön kautta saatu tieto huomioitava ja turvattava riittävä alan ja sen työelämän tuntemus.

Ammatillisten tutkintojen alakohtainen kokonaisuus (2)

Ohjausryhmän esitykset

- Saman alan eri tutkintotyyppien tutkintojen perusteiden valmistelu tehdään samassa prosessissa.
- Myös saman klusterin ja lähialojen yhteisten tutkintojen suunnittelua ja tutkinnon perusteiden valmistelua tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä.
- Tässä yhteydessä tarkistetaan tutkintotyyppien tarve.

Lausunnot

- Saman alan tutkintojen perusteiden valmistelu samassa prosessissa nähtiin haastavana.

Ammatillisten tutkintojen alakohtainen kokonaisuus (3)

Ohjausryhmän esitykset

- Kaikkien ammatillisten tutkintojen ja niiden osien tuottaman osaamisen laajuus määritellään ECVET-pisteinä.
- Eri alojen ja tutkintojen yhteisille osaamisalueille kuten esimiestyö, asiakaspalvelu, yrittäjäosaaminen, tuotekehitysosaaminen, projektiosaaminen jne. kehitetään joko yhteisiä tutkinnon osia tai yhteisiä määrittelyjä tutkinnon perusteiden laadunvarmistuksen tueksi.

Lausunnot

- ECVET-pisteiden käyttöönottoa kannatettiin yksimielisesti, jos asiaan otettiin kantaa (25 tahoja). Sen katsottiin yhdenmukaistavan tutkintojen laajuuden käsittelyä ja mahdollistavan joustavan valinnaisuuden.
- Yhteisiä tutkinnon osia ja yhteisiä määrittelyjä kannatettiin (18 tahoja), kunhan ne eivät jää liian yleisiksi, vaan mahdollistavat tutkintokohtaistamisen / alan tarpeiden huomioon ottamisen,

Ammatillisten tutkintojen alakohtainen kokonaisuus (4)

Ohjausryhmän näkemykset

- Ohjausryhmä pitää tärkeänä, että erityyppiset ammatinharjoittamissäädöksissä määritellyt osaamisvaatimukset (esim. sähköasennukset, hitsaus) sijoitetaan osaksi ammatillisia tutkintoja ja niiden ammattitaitovaatimuksia ammatillisten tutkintojen perusteissa, jolloin tutkinnon tai sen osan tai osien suorittaminen antaa ammatinharjoittamissäädöksissä edellytetyn pätevyyden.

Lausunnot

- Ks. tutkintojen alakohtaista kokonaisuutta käsittelevä ensimmäinen kalvo.

Tutkintojärjestelmän joustavuus (1)

Ohjausryhmän esitykset

- OPH määrittelee tutkintojen muodostumissäännöt niin, että joustavat valinnat eri alojen, tutkintotyyppien ja tutkintojen välillä ovat mahdollisia kaikkien tutkintotyyppien tutkinnoissa ja tutkinnoista, ellei ammattialan lainsäädännöstä muuta johdu (HUOM. työelämän tarpeet ja valinnaisuuden realistiset toteuttamismahdollisuudet).

Lausunnot

- Kaikki kantaa ottaneet kannattivat tutkintojen joustavuuden ja valinnaisuuden lisäämistä ohjausryhmän esitysten mukaisesti (42 taho).
- Etenkin ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin toivottiin lisää joustavuutta/valinnaisuutta.
- Lausunnon antajien mukaan on kuitenkin huolehdittava siitä, että
 - vahva ammattiosaaminen / tutkinnon ydinosaaminen säilyy
 - tutkinnot eivät pirstaloidu liikaa (joustavuudelle selkeät rajat)
 - tutkintojen laatu pystytään varmistamaan.

Tutkintojärjestelmän joustavuus (2)

Ohjausryhmän esitykset

- Vastataan alueellisen, paikallisen tai kansainvälisen työelämän tarpeisiin seuraavasti:
 - OPH määrittelee ammatillisten perustutkintojen muodostumissäännöt niin, että tutkintoon johtavaan peruskoulutukseen voidaan sisällyttää nykyistä enemmän koulutuksen järjestäjän yhdessä työelämän kanssa laatimia tutkinnon osia (paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat) silloin, kun ne ovat työelämän tarpeiden näkökulmasta mahdollisia ja tarkoituksenmukaisia ja ne ovat hyödynnettävissä useammassa kuin yhdessä työpaikassa.
 - Tutkintoon johtavassa ammatillisessa peruskoulutuksessa suoritettut paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat tunnistetaan ja tunnustetaan osaksi näyttötutkintoa silloin, kun yksilö siirtyy tutkintoon johtavasta peruskoulutuksesta suorittamaan tutkintoa näyttötutkintona.

Lausunnot

- Perustutkintojen paikallisesti tarjottavia tutkinnon osia kannatettiin (12 tahoja), jos asiaan ylipäätään otettiin kantaa. Huolehdittava kuitenkin siitä, että ovat hyödynnettävissä eri työnantajien palveluksessa.
- Muutamassa lausunnossa korostettiin tutkinnon kokonaisuuden / muodostumissääntöjen tarkistamisen tärkeyttä osien uudistamisen yhteydessä.

Tutkintojärjestelmän joustavuus (3)

Ohjausryhmän esitykset

- Vastataan alueellisen, paikallisen tai kansainvälisen työelämän tarpeisiin seuraavasti jatkuu:
 - OPH laatii ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteet niin, että ne ovat sovellettavissa joustavasti eri alueiden työelämän tarpeisiin.
 - Lisäksi ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteita uudistetaan tarvittaessa nopeastikin päivittämällä yksittäisiä tutkinnon osia tai laatimalla uusia tutkinnon osia silloin, kun alueelliset, paikalliset tai kansainväliset työelämän tarpeet sitä edellyttävät. Hyödynnetään myös kokeiluja.

Lausunnot

- Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen nopeaa päivittämistä ja uusien tutkinnon osien lisäämistä tarvittaessa nopeastikin kannatettiin.
- Muutamassa lausunnossa joustavuutta toivottiin olevan enemmän kuin ohjausryhmä esittää, esim. paikallisten tutkinnon osien (4 tahoja) ja yleissivistävien tutkinnon osien (2 tahoja) liittämismahdollisuus myös ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin.

Tutkintojärjestelmän joustavuus (4)

Ohjausryhmän esitykset

- Kannustetaan ohjauksen, rahoituksen ja koulutustarjonnan avulla yksilöitä suorittamaan yksittäisiä tutkinnon osia koko tutkinnon asemesta ensisijaisesti näyttötutkintona silloin, kun hänellä on jo aiempi ammatillinen tutkinto ja hän päivittää osaamistaan.
- Ohjausryhmä pitää lisäksi tärkeänä, että täsmennetään tutkinnon osien tuottaman osaamisen määrittelyä esim. todistuksessa silloin, kun yksilö suorittaa tutkinnon mukautetuin tavoittein. Todistukseen lisätään maininta siitä, mitä osaamista yksilö on saavuttanut (esim. silittäminen, metsän istutus).

Lausunnot

- Lähes kaikissa lausunnoissa kannatettiin tutkinnon osien suorittamismahdollisuuksien lisäämistä ja yleensäkin erilaisia polkuja kohti tutkintoja.
- Korostettiin kuitenkin opintojen ohjauksen ja henkilökohtaistamisen tärkeyttä sekä riittävää resursointia (7 tahoja).

Jatkotoimenpiteet (1)

Ohjausryhmän näkemys

- Ohjausryhmän esitysten toteuttaminen edellyttää
 - yksityiskohtiin menevää jatkovalmistelua
 - ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen ohjaus- ja rahoitusjärjestelmän tarkastelua ja kehittämistä kokonaisuutena myös muutoin kuin tutkintojärjestelmän osalta.

Lausunnot

- Toisaalta toivottiin, että raporttiin kirjatut asiat viedään mahdollisimman nopeasti käytäntöön. Toisaalta kaivattiin riittävästi aikaa muutosten toteuttamiseen (11 taho).
- Eri osapuolten, etenkin työelämän, mukanaoloa jatkotoimenpiteissä korostettiin.

Jatkotoimenpiteet (2)

Ohjausryhmän näkemys

- Rahoituksen kehittämisessä on tärkeää, että
 - rahoitukseen liittyvät säädökset muutetaan samanaikaisesti tutkintojärjestelmän kehittämiseen liittyvien säädösten kanssa
 - säädöksissä otetaan huomioon yksilöllisten opinto- ja tutkintopolkujen sekä koulutuksen ja työelämän vuorottelun vaikutukset
 - rahoitus mahdollistaa tutkinnon osien suorittamisen ja kannustaa koko tutkinnon suorittamisen ohella myös siihen, että tutkinnon voi suorittaa osa kerrallaan tai että tutkinnosta voi tarvittaessa suorittaa yksittäisiä osia silloin, kun se on yksilön osaamisen kehittämisen ja työelämän osaamistarpeisiin vastaamisen kannalta tarkoituksenmukaista.
- Esitysten toimeenpanoon on varattava aikaa.
- Eri osapuolten osallistuminen muutosten suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä riittävä tiedottaminen ja koulutus on varmistettava.

Lausunnot

- Rahoitusjärjestelmän uudistamista/selkeyttämistä /kehittämistä toivottiin (14 tahoa).
- Rahoitusjärjestelmän tulisi lausunnon antajien mielestä kannustaa yksilöllisiin opinto- ja tutkintopolkuihin, valinnaisuuden tarjoamiseen/hyödyntämiseen, koulutuksen ja työn vuorotteluun sekä koulutuksen järjestäjien yhteistyöhön.
- Otettava huomioon opintotukeen ja työttömyysturvaan liittyvät säännökset.
- Varmistettava resurssien riittävyys ja opettajien osaaminen.